

Nr 671.

Av herr **Malmberg** i Skövde m. fl., i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 220, angående studiehjälpverksamheten vid de allmänna läroverken m. fl. läroanstalter.

I Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen nr 220/1952 angående studiehjälpverksamheten vid de allmänna läroverken m. fl. läroanstalter, för vilken proposition studielånenämndens den 23 juni 1949 dagtecknade betänkande (SOU 1949: 41) legat till grund, anför herr statsrådet och chefen för ecklesiastikdepartementet i fråga om studiehjälp till elever i skolor med kurslängd om minst fyra månader men ej två år bl. a. följande (s. 49 f).

Beträffande resebidragen för inackorderad elev med behovsprövat stipendium har studielånenämnden föreslagit, att bidragen skulle utgå endast för resor till närmaste skola, som meddelar den önskade utbildningen. Från representanter för folkhögskolorna och lantbruksundervisningen har påyrkats, att denna begränsning i rätten till resebidrag icke skulle finnas. Jag anser emellertid, att bestämmelsen, som nu gäller för läroverken och där den icke lämpligen kan slopas, bör vara densamma för alla elevkategorier och därför behållas. Dock bör föreskrift meddelas, att den stipendieutdelande myndigheten äger rätt att medgiva resebidrag även för resor till annan skola än den närmaste, om skäl därtill äro. Sådana skäl kunna t. ex. vara, att närmaste skola icke har plats för eleven eller att han önskar bevista en s. k. rörelseskola. Antalet enkla resor torde i denna stipendiekategori kunna begränsas till av studielånenämnden föreslagna fyra resor per år, vilket tillstyrkts av företrädare för berörda skolor.

Propositionen synes för folkhögskolornas vidkommande bl. a. avse att elev, som önskar bevista en annan skola än den närmast belägna, skall för att komma i åtnjutande av resebidrag hos skolöverstyrelsen anhålla om särskilt medgivande (propositionen s. 51). Om överstyrelsen vid prövningen finner att tillräckliga skäl förebragts och sålunda lämnar det begärda medgivandet, erhåller eleven, om han sedermera befinnes berättigad till behovsprövat stipendium, resebidrag med det belopp, varmed den verkliga kostnaden för fyra enkla resor i billigaste klass överstiger 60 kronor, dock med högst 100 kronor under ett år (propositionen s. 28).

Den föreslagna bestämmelsen skulle i flera avseenden medföra icke önskvärda konsekvenser.

Man torde böra förutsätta att skolöverstyrelsen kommer att ta ställning till ansökningar om resebidrag från elever, som önskar bevista annan skola än den närmast belägna, först efter det att eleverna anlänt till skolan. Där-

med kommer förmånen av resebidrag i många fall att bli illusorisk. Det rör sig här uteslutande om mindre bemedlade eller helt obemedlade elever. För dessa kan resebidraget vara av avgörande betydelse för frågan, huruvida de skall kunna utnyttja den elevplats vid en avlägsen folkhögskola, till vilken de antagits. Utan visshet om att de kommer att erhålla sådant bidrag kan åtminstone de helt obemedlade därmed tvingas att avstå från att besöka skolan.

Frågan är således av särskild betydelse för de ekonomiskt sämst ställda eleverna. Även i annat avseende har den betydande räckvidd. 1946 års skolkommissions folkhögskoledelegation fann vid en undersökning av eleverna vid vinterkursen 1946/47 att ca 30 procent av eleverna besökte skolor utanför hemlänet. Då rimligtvis därtill åtskilliga elever besökte annan skola inom hemlänet än den närmast belägna, torde man böra räkna med att mer än en tredjedel av samtliga elever befinner sig i den belägenheten, att resebidrag till dem kan utgå endast efter särskilt medgivande av skolöverstyrelsen. Även om som hittills ungefär 30 procent av eleverna kommer att vara utestängda från möjligheten att erhålla behovsprövat stipendium och ytterligare åtskilliga har lägre kostnad för enkel resa till skolan än 15 kronor, kommer dock sannolikt varje år något tusental elever att nödgas vända sig till skolöverstyrelsen för att kunna erhålla den ekonomiska lättnad, som resebidragen är avsedda att skänka. I själva verket torde antalet dispensökande komma att bli större än antalet av dem, som utan särskilt medgivande erhåller resebidrag. Endast i de nordligaste länen lär det nämligen förekomma i större utsträckning, att kostnaden för enkel resa mellan en elevs hemort och närmaste folkhögskola överstiger 15 kronor.

De vanligaste skälen till att en elev söker sig till annan skola än den närmast belägna torde vara antingen att plats inte finns för honom vid denna eller att han önskar få del av viss särskild undervisning eller också att han önskar bevista en s. k. rörelseskola (alternativt att den närmaste skolan just är en rörelseskola). Av dessa tre skäl har det första och det tredje i propositionen betecknats som sådana, som bör föranleda skolöverstyrelsen att medgiva att resebidrag utgår. Lika stor vikt synes böra läggas vid det andra av de ovan angivna skälen. I verkligheten torde något av dessa skäl kunna förebäras av varje dispensökande elev. För att icke hamna i ett rent rutinmässigt medgivande av resebidrag kommer skolöverstyrelsen därför att tvingas att ingående pröva varje särskild ansökan. En betydande arbetsbörda lägges därmed på överstyrelsen.

Ytterligare bör framhållas att den föreslagna bestämmelsen, oaktat att dess syfte enbart synes vara att uppnå likformighet med motsvarande bestämmelse för läroverkens elever, har en principiell innebörd av icke önskvärd art. Hittills har vid stipendiegivningen till obemedlade och mindre bemedlade folkhögskoleelever gällt att avsevärda resekostnader kunnat leda till någon höjning av det utgående stipendiet. Man har sålunda sökt att i

någon mån lätta den ekonomiska bördan, som det innebär för elever att besöka en avlägsen skola, detta för att icke försvåra för dem att fritt välja skola. Detta respekterande av elevernas egen uppfattning har för deras vidkommande kunnat betraktas som en motsvarighet till den frihet, som statsmakterna alltid tillerkänt folkhögskolan som skolform. Att nu till en ny form av studiehjälp knyta sådana villkor, som i många fall skulle göra elevernas val av skola till en ekonomisk fråga, måste därför anses innebära en avvikelse från den frihetsprincip, som hittills gällt för folkhögskolan.

Ur principiell synpunkt och med hänsyn tagen jämväl till den begränsade betydelse, som resebidraget skulle få för elever som besöker närmast belägna skola, vore det därför att föredraga att folkhögskolornas elever lämnades helt utanför vid fastställandet av de elevkategorier, för vilka rätt till resebidrag skall föreligga. Det önskvärda i att också folkhögskoleeleverna blir delaktiga av den ekonomiska lättnad, vartill införandet av rätt till resebidrag kommer att leda, motiverar dock till fullo att Kungl. Maj:ts proposition i här berörda avseende frångås på så sätt, att till resebidraget icke knytes något villkor om att resa skall avse närmast belägna folkhögskola.

Under återopandande av vad sålunda anförts får undertecknade därför hemställa,

att riksdagen måtte uttala att särskilt medgivande icke skall erfordras för utbetalande av resebidrag till sådan inackorderad folkhögskoleelev med behovsprövat stipendium, som besöker annan folkhögskola än den närmast belägna.

Stockholm den 16 oktober 1952.

O. Malmberg,
Skövde.

Per A. Johnsson
i Kastanjegården.

Olof Hammar.

Gunnar Larsson
i Luttra.

Hernfrid Bark.